

บทที่ 6

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตและอาศัยอยู่ที่ชุมชนบ้านขามป้อม ตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 9 คน และ 2) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย ลูกหลานของผู้สูงอายุจำนวน 12 คน บุคลากรศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4 คน เจ้าอาวาสวัดสระโนน และอดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพระยืน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วย

- 1) แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
 - 1.1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
 - 1.2) ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของผู้ให้สัมภาษณ์
 - 1.3) ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต
 - 1.4) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต
 - 1.5) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต
- 2) แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
 - 2.1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
 - 2.2) ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ
 - 2.3) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

2.4) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือจากบุคลากรศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน ตำบลขามป้อม เป็นผู้ประสานงานและนัดแนะกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการให้สัมภาษณ์ตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด ซึ่งสถานที่สัมภาษณ์ คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือนกรกฎาคม - กันยายน 2554

สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการบรรยายความเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลของผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ก. ผู้สูงอายุ

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นเพศหญิงทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ส่วนใหญ่มีอายุ 70-79 ปี (ร้อยละ 55.6) รองลงมาคือ อายุ 60-69 ปี (ร้อยละ 44.4) ทั้งหมดจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) (ร้อยละ 100.0) ด้านสถานภาพการสมรส กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดสมรส (ร้อยละ 100.0) แต่ส่วนใหญ่เป็นหม้าย (ร้อยละ 55.6) ด้านการประกอบอาชีพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพ โดยทำเกษตรกรรม คือ ทำนา และทำสวน (ร้อยละ 66.7) รองลงมา คือ ทอเสื่อ และทอผ้า (ร้อยละ 33.3 และ 22.2 ตามลำดับ) ด้านที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่บ้านของตนเอง (ร้อยละ 88.9) ซึ่งบางคนอยู่บ้านเพียงคนเดียว เพราะสามีเสียชีวิตแล้ว ด้านความสามารถในการอ่านและเขียนหนังสือ ผู้สูงอายุทั้งหมดยังอ่านออกเขียนได้ โดยส่วนใหญ่สามารถอ่านและเขียนได้ แต่ไม่ค่อยคล่อง (ร้อยละ 77.8) รองลงมาคือสามารถอ่านและเขียนได้คล่อง (ร้อยละ 22.2) ซึ่งผู้สูงอายุบางคนบอกว่า ถ้าตัวหนังสือเล็กเกินไปจะอ่านไม่ได้ สำหรับความถี่ในการอ่านหนังสือ ส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือบ้างเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 55.6) รองลงมาคือ ยังอ่านหนังสือเป็นประจำ (ร้อยละ 44.4)

ข. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.6) และส่วนใหญ่มีอายุ 14-20 ปี (ร้อยละ 38.9) รองลงมา คือ อายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 33.3) ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 38.9) รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ

27.8) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 22.2) ด้านสถานภาพการสมรส ส่วนใหญ่เป็นโสด (ร้อยละ 61.1) ด้านการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ยังเป็นนักเรียนและนักศึกษา (ร้อยละ 38.9) รองลงมาคือ รับราชการและเกษตรกร (ร้อยละ 27.8 เท่ากัน) ด้านการมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง ส่วนใหญ่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง (ร้อยละ 55.6)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.1 สุขภาพร่างกาย

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ยังสามารถทำงานได้ และเดินทางไปมาด้วยตนเองได้สะดวก ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้มียังคงทำงานต่างๆอยู่เป็นประจำ เช่น ทำงานบ้าน ทำสวน ทำนา และมีการออกกำลังกายเป็นประจำ เช่น การออกกำลังกายร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน ด้วยการเดินแอโรบิกที่ลานวัดสระโนน อาทิตย์ละ 1 ครั้ง

2.2 การมองเห็น

พบว่า ผู้สูงอายุทุกคนยังมีสายตาดี มองเห็นชัดเจน ไม่มีผู้ที่ต้องใส่แว่นสายตาเป็นประจำ แต่มีผู้สูงอายุบางคนที่บอกว่าตาจะมัวบ้างเล็กน้อย แต่ก็ยังไม่ได้ใส่แว่นตา

2.3 การได้ยิน

พบว่า ผู้สูงอายุเกือบทุกคนสามารถพูดคุยสนทนากันได้ตามปกติ โดยได้ยินชัดเจน และมีผู้สูงอายุหญิงวัย 71 ปีเพียง 1 คน ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการได้ยินโดยมีปัญหามาก่อนตั้งแต่วัยหนุ่มสาว ดังนั้น จึงต้องพูดเสียงให้ดังกว่าปกติ

2.4 การเคลื่อนไหวมือและเท้า

พบว่า ผู้สูงอายุทุกคนสามารถเดินได้เป็นปกติ ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยแต่อย่างใด และสามารถเคลื่อนไหวแขน มือและนิ้วมือได้ดี ใช้มือหยิบจับสิ่งของต่างๆได้สะดวก

2.5 สมองและความจำ

พบว่า ผู้สูงอายุทุกคนบอกว่า สมองยังดี ยังจดจำสิ่งต่างๆได้ ยังไม่เป็นคนขี้หลงขี้ลืม

2.6 สุขภาพจิต

พบว่า ผู้สูงอายุทุกคนมีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์แจ่มใส พูดคุยสนุกสนาน ไม่เครียด เศร้าหมอง หรือวิตกกังวล แม้ผู้สูงอายุบางคนที่คู่สมรสเสียชีวิตแล้วและอยู่เพียงคนเดียว

3. สภาพการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

3.1 ประสบการณ์ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

1) การรู้จักคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า ก่อนที่จะมาเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยรู้จักคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาก่อน มีบางคนเท่านั้นที่เคยเห็นคอมพิวเตอร์ของลูก แต่ก็ไม่เคยใช้ และมีบางคนที่ได้ยินแค่ชื่อแต่ไม่เคยเห็น ผู้สูงอายุเพิ่งจะมารู้จัก ได้เห็น ได้สัมผัส และได้เรียนรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เมื่อได้มาเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนนเมื่อประมาณ 2-3 ปีมานี้

2) การมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างยังไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง และโอกาสที่ผู้สูงอายุจะมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเองนั้นมีความเป็นไปได้น้อย

3) ประสบการณ์การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคนไม่เคยมีประสบการณ์ในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาก่อน

3.2 การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

1) ผู้สูงอายุที่เรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงทั้งหมด ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 64 ปี จนถึง 79 ปี โดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุวัยกลาง (70-79 ปี) และผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) ผู้สูงอายุเหล่านี้เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตดี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้สูงอายุยังมีความสามารถในการอ่านหนังสือ และมีการอ่านหนังสืออยู่เสมอ เช่น อ่านหนังสือธรรมะ

2) การเริ่มต้นการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

พบว่า ผู้สูงอายุบ้านขามป้อมเริ่มต้นเรียนรู้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตครั้งแรกเมื่อประมาณ 2-3 ปีที่ผ่านมา โดยครูของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน ออกไปประชาสัมพันธ์ให้มาเรียน ซึ่งก่อนที่จะมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน ชาวบ้านโดยเฉพาะผู้สูงอายุไม่เคยเรียนรู้และไม่เคยสัมผัสกับคอมพิวเตอร์มาก่อน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน จึงเป็น แหล่งการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุเพียงแห่งเดียวในชุมชนบ้านขามป้อม

3) วัตถุประสงค์และมูลเหตุจูงใจในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

พบว่า วัตถุประสงค์ที่ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต คือ เพื่อการค้นหาข้อมูลข่าวสารความรู้ต่างๆ และอยากเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เป็น

ส่วนมูลเหตุที่จูงใจให้ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต พบว่าผู้สูงอายุอยากมาเรียนรู้อะไรเอง ไม่มีใครบังคับให้มาเรียน ซึ่งแรงจูงใจในการมาเรียนรู้นั้น มีทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน สำหรับแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ การประกาศและชักชวนของครู กศน. เกี่ยวกับโครงการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การกระตุ้นและการแนะนำของเจ้าอาวาส และการได้เห็นลูกหลานชอบเล่นคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ส่วนแรงจูงใจภายใน ได้แก่ อยากมีความรู้ ต้องการรู้ว่าตัวเองจะสามารถเรียนได้หรือไม่

4) วิธีการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุเป็นการเรียนรู้จากครู โดยมีครูของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นผู้สอน ส่วนในบางโอกาสผู้สูงอายุจะเรียนรู้โดยการสอบถามจากลูกหลานด้วย ผู้สูงอายุยังไม่สามารถเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง และไม่ได้เรียนรู้จากเพื่อน

สำหรับการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมาเรียนเป็นประจำ แต่หลังจากสิ้นสุดโครงการอบรมแล้ว ก็ไม่ได้มีการเรียนอย่างต่อเนื่อง เวลามารเรียน ผู้สูงอายุชอบที่จะมาเรียนพร้อมๆ กันเป็นกลุ่ม ไม่ได้มาเรียนเพียงคนเดียว

ลักษณะการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ คือ มีความตั้งใจเรียน กระตือรือร้น อยากเรียนรู้ ไม่เบื่อการเรียน มีความรับผิดชอบ และกล้าซักถาม จะทำตามที่ครูผู้สอนบอก ยังไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ การเรียนรู้จะเป็นไปช้ากว่าคนวัยอื่นๆ ในระหว่างเรียน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่กังวล ไม่เครียด กล้าซักถาม และเข้าใจสิ่งที่ครูอธิบาย

5) ความสามารถในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคนสามารถเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้ แม้จะเป็นเรื่องใหม่ ทักษะใหม่ ไม่เคยรู้จัก และไม่เคยเรียนรู้มาก่อน ทั้งนี้เพราะมีความสนใจและอยากจะทำ อยากใช้คอมพิวเตอร์เป็น และครูก็สอนเข้าใจง่าย แต่จะเรียนได้ช้า ต้องใช้เวลา และต้องค่อยเป็นค่อยไป

6) สิ่งที่สูงอายุได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า สิ่งที่สูงอายุได้เรียนรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตนั้น เป็นการเรียนรู้เนื้อหาและทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นเท่านั้น เช่น การเปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ การใช้แป้นพิมพ์และเมาส์ การรู้จักตัวอักษรและเครื่องหมายต่างๆบนแป้นพิมพ์ รวมถึงการฝึกทักษะต่างๆ โดยเฉพาะทักษะการพิมพ์ การเคลื่อนและการใช้เมาส์ และการเข้าอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และผู้สูงอายุไม่มีโอกาสเรียนการใช้คอมพิวเตอร์อย่างต่อเนื่องและเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

7) ความรู้สึกของผู้สูงอายุที่ได้เรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้สึกดีใจ และพอใจที่มีโอกาสได้มาเรียนการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

8) ความรู้และความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

พบว่า หลังจากได้เรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตตามโครงการฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนนแล้ว ผู้สูงอายุรู้จักคอมพิวเตอร์ แต่ยังไม่สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเองตามลำพังได้ ความสามารถที่พอทำได้ คือ การใช้คอมพิวเตอร์ในระดับเบื้องต้น เช่น การเปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ การค้นหาตัวอักษรบนแป้นพิมพ์ได้ การพิมพ์ข้อความต่างๆที่ไม่ยาวมาก การใช้คำสั่งต่างๆบนแป้นพิมพ์ การใช้เมาส์ แต่จะไม่คล่องเหมือนเด็กๆ สำหรับ ความสามารถในการเปิดปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ พบว่า ส่วนใหญ่ยังเปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเองไม่ได้ ส่วนการใช้แป้นพิมพ์และเมาส์ พบว่า ผู้สูงอายุมีทั้งผู้ใช้แป้นพิมพ์และเมาส์ได้คล่องในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสมาใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์การเรียนรู้บ่อย ๆ และผู้ที่พอจะใช้แป้นพิมพ์และเมาส์ได้ แต่ยังไม่คล่อง เนื่องจากไม่ค่อยมีเวลามาใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์การเรียนรู้

9) โอกาสในการเรียนรู้และการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

พบว่า ผู้สูงอายุมีโอกาสในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ที่จำกัด ซึ่งแตกต่างกับเด็กที่มีโอกาสมากกว่า ทั้งการเรียนรู้อะไรและการใช้ นอกจากนี้ หลังจากที่ผู้สูงอายุได้เคยมาเรียนการใช้คอมพิวเตอร์ในระดับเบื้องต้นที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนนแล้ว ก็ไม่มีโอกาสในการเรียนรู้เพิ่มเติมอีกเลย ขาดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และไม่มีโอกาสในการใช้คอมพิวเตอร์ ในที่สุดสิ่งที่เคยเรียนรู้ไปก็ลืม

4. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

ปัญหาของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต มีดังนี้

1. เรียนได้ช้า และลืมง่าย เรียนแล้วไม่ได้ทบทวนและไม่ได้ใช้

พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาในการเรียนรู้ คือ เรียนได้ช้ากว่าคนวัยอื่นและยังมีปัญหาเรื่องลืมง่าย ไม่มีโอกาสทบทวนสิ่งที่เรียนเมื่อกลับกลับบ้าน เนื่องจากที่บ้านไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์

2. สภาพร่างกาย ซึ่งได้แก่ การมองเห็น และการใช้มือ

ด้านการมองเห็น พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาเกี่ยวกับการมองจอภาพ และแป้นพิมพ์ ถ้าตัวหนังสือมีขนาดเล็ก จะมองเห็น แต่ไม่สามารถอ่านได้ ลักษณะการมองจอภาพจะไม่เป็นธรรมชาติ แต่จะเป็นการมองแบบจ้องดู ซึ่งทำให้มองได้ไม่นาน การมองหาตัวอักษรบนแป้นพิมพ์แต่ละตัวกว่าจะพบจะช้า เพราะยังไม่ค่อยคุ้นเคยและยังจำไม่ค่อยได้ว่าตัวอักษรใดอยู่ตำแหน่งใด ส่วนด้านการใช้มือ พบว่า ผู้สูงอายุจะมีปัญหาเรื่องความคล่อง และความเร็ว ผู้สูงอายุจะยังใช้แป้นพิมพ์และเมาส์ไม่คล่อง

3. เวลาและความต่อเนื่องในการเรียนรู้

พบว่า ผู้สูงอายุไม่มีเวลามาเรียนและขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ เนื่องจากมีภาระและงานที่ต้องรับผิดชอบ

4. เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้เพื่อการเรียนรู้

พบว่า ผู้สูงอายุไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง หลังจากมาเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ เมื่อกลับกลับบ้านก็ไม่มีโอกาสทบทวนสิ่งที่เรียน เนื่องจากที่บ้านไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ ที่ศูนย์การเรียนรู้ยังมีเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวนจำกัดด้วย

5. ความวิตกกังวลในการเรียนรู้

พบว่า ก่อนที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ ผู้สูงอายุมีความวิตกกังวลอยู่บ้าง เช่น กลัวว่าจะทำผิด กลัวว่าทำช้ากว่าเพื่อน และกลัวว่าจะทำเครื่องพัง เป็นต้น

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

ในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สภาพร่างกายของผู้สูงอายุ

ความจำ ผู้สูงอายุจะจดจำสิ่งที่เรียนไม่ค่อยได้ ซึ่งในระหว่างที่เรียน จะเข้าใจ ทำได้ และจำได้ แต่เนื่องจากระหว่างเรียน ผู้สูงอายุจะไม่มี การจดบันทึก และหลังจากเรียนผ่านไปแล้วก็ไม่มีโอกาสในการทบทวนสิ่งที่เรียน ดังนั้น ก็จะลืม และทำไม่ได้ นอกจากนี้ สภาพทางกาย ได้แก่ สายตาและความคล่องแคล่วในการใช้มือก็มีส่วนสำคัญต่อการเรียน ผู้สูงอายุเริ่มมีปัญหา

เกี่ยวกับการมองเห็น เมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น ส่วนการเคลื่อนไหวมือ ซึ่งได้แก่ การจับและคลิกเมาส์ และการค้นหาตัวอักษรจากแป้นพิมพ์ จะทำได้ไม่คล่อง

2. ทักษะติดต่อเทคโนโลยี และความจำเป็นของเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุที่มาเรียนรู้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และต้องการเป็นคนทันสมัย ทันโลก มาเรียนรู้ เพราะอยากรู้ อยากรู้ใช้คอมพิวเตอร์ได้ อย่างไรก็ตาม พบว่า ผู้สูงอายุยังไม่เข้าใจอย่างแท้จริงถึงประโยชน์และความสำคัญของคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

3. เวลา และการทำงาน

ผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่ยังต้องทำมาหากิน และมีภาระและงานที่ต้องทำ ทั้งภารกิจในครอบครัวและภารกิจของชุมชน จึงไม่ค่อยมีเวลาว่าง

4. การส่งเสริมและสนับสนุนของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติของสมาชิกในครอบครัวต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ การให้กำลังใจ และการสนับสนุนของสมาชิกในครอบครัวจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะลูกหลานซึ่งเป็นผู้ที่มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์มากที่สุดในครอบครัว

5. เพื่อนและสภาพสังคมชนบทที่มีความใกล้ชิดกัน

ผู้สูงอายุในชนบทจะมีกลุ่มเพื่อนมาก มีความสนิทใกล้ชิดกัน และชอบทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนๆ ดังนั้น เพื่อนจึงมีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ เพราะเวลามาเรียน ผู้สูงอายุจะมาพร้อมกับกลุ่มเพื่อน ไม่ได้มาคนเดียว

6. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้บ้าน มีความใกล้ชิด มีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน และมีลักษณะไม่เป็นทางการ และผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อศูนย์การเรียนรู้

7. ครูผู้สอนและพี่เลี้ยงผู้ให้คำแนะนำ

ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นลูกหลานเป็นคนในหมู่บ้านที่รู้จักคุ้นเคย ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความกล้าในการเรียนมากขึ้น และมีความวิตกกังวลในการเรียนน้อย เนื่องจากผู้สูงอายุไม่มีประสบการณ์การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์มาก่อน ดังนั้น การเรียนที่มีวิทยากรพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำจึงมีความสำคัญมาก

8. เครื่องคอมพิวเตอร์

การเรียนรู้คอมพิวเตอร์เป็นเรื่องของการฝึกทักษะ ผู้เรียนต้องมีโอกาสได้ใช้คอมพิวเตอร์เป็นประจำและต่อเนื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์จึงเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนรู้

9. วัด

ชาวบ้านในชนบทมีความผูกพันและใกล้ชิดกับวัดโดยเฉพาะผู้สูงอายุ การที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตั้งอยู่ในวัด จึงทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการเรียนรู้ได้ง่ายและสะดวกขึ้น นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังให้ความเคารพนับถือเจ้าอาวาส วัดจึงถือว่าเป็นบทบาทสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์

อภิปรายผล

1. สภาพการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้ แม้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตจะเป็นเรื่องใหม่ เป็นทักษะใหม่ ผู้สูงอายุไม่เคยรู้จัก ไม่เคยเรียนรู้และมีประสบการณ์มาก่อน นอกจากนี้ ผู้สูงอายุในชนบทยังมีพื้นฐานการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น และห่างเหินจากกระบวนการเรียนรู้และการฝึกอบรมมาเป็นเวลานาน ผู้สูงอายุทั้งหมดเป็นเพศหญิง และมีอายุตั้งแต่ 64-79 ปี แต่ผู้สูงอายุก็สามารถเรียนรู้ได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้จำกัดในเรื่องวัย เพศ และระดับการศึกษาของผู้เรียน การเรียนรู้สามารถเป็นไปตลอดชีวิตไม่มีสิ้นสุด การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุมีความสนใจ อยากจะเรียนรู้ และอยากใช้คอมพิวเตอร์เป็น ทั้งนี้อันเนื่องจากหลายปัจจัย สำหรับปัจจัยหนึ่งคือ ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้แพร่ไปสู่ชุมชนในชนบท ดังจะเห็นได้จากหมู่บ้านขามป้อมปัจจุบัน มีร้านให้บริการอินเทอร์เน็ต และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการให้บริการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น นอกจากนี้ ในชุมชนครัวเรือนที่มีเด็กอยู่ในวัยเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้ และจำนวนครัวเรือนที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นด้วย ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับ Eastman and Iyer (2004) ที่ศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีความตั้งใจและมีความปรารถนาที่จะใช้อินเทอร์เน็ต และเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ต และ Xie (2006) ที่ศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุชาวอเมริกันและชาวจีนมีความสนใจในการเรียนรู้คอมพิวเตอร์อย่างมาก ด้วยเห็นว่าคอมพิวเตอร์นำเสนอความท้าทายอยู่ตลอดเวลา

ในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความตั้งใจเรียน กระตือรือร้น อยากเรียนรู้ ไม่เบื่อการเรียน มีความรับผิดชอบ และกล้าซักถาม ในระหว่างเรียน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่กังวล ไม่เครียด ทั้งๆที่เรื่องที่เรียนรู้เป็นสิ่งใหม่ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ในบริบทของสังคมชนบท ผู้สูงอายุที่มาเรียนด้วยกัน ทุกคนมีความรู้จักสนิทสนมกันเป็นอย่างดี เป็นเพื่อน ญาติมิตร และคน

ในหมู่บ้านเดียวกัน จึงไม่อายุในการเรียนรู้แม้จะทำผิดพลาด บรรยายภาคในการเรียนจึงมีความ
สนุกสนาน เป็นกันเอง มากกว่าความเครียด นอกจากนี้ ครูผู้สอนก็ยังเป็นลูกเป็นหลาน เป็นคนใน
หมู่บ้านที่ผู้สูงอายุรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี สภาพการเรียนรู้จึงมีความเป็นกันเอง เป็นแบบง่าย ๆ
ไม่เป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของชาวบ้านที่ใช้ชีวิตแบบง่าย ๆ ส่วนรูปแบบการเรียนรู้
พบว่า เป็นการเรียนจากครูผู้สอนเป็นสำคัญ ผู้สูงอายุยังไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ทั้งนี้
เนื่องจากการเรียนการใช้คอมพิวเตอร์ครั้งแรกในชีวิตของผู้สูงอายุ และเป็นการเรียนรู้ใน
ระดับพื้นฐานโดยที่ผู้เรียนไม่เคยมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์มาก่อน ดังนั้น จึงต้องอาศัยครูเป็น
ผู้สอนและแนะนำ ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของ Iyer and Eastman (2006) ที่พบว่าผู้สูงอายุ
ประมาณร้อยละ 50.0 เรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง และรองลงมาคือเรียนรู้จากญาติพี่น้อง
(ร้อยละ 34.5)

สำหรับโอกาสในการเรียนรู้ พบว่า ผู้สูงอายุในชนบทเป็นผู้ที่มีโอกาสในการเรียนรู้การใช้
คอมพิวเตอร์ที่จำกัด ซึ่งแตกต่างกับเด็ก ๆ ที่มีโอกาสมากกว่าทั้งการเรียนรู้และการใช้ นอกจากนี้
โอกาสในการฝึกฝนทักษะและการใช้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุหลังจากที่ได้เรียนรู้ รวมถึงโอกาสใน
การเรียนรู้เพิ่มเติมก็มีน้อยมาก ตลอดจนการขาดโอกาสในการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้
ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ลืมสิ่งที่เคยเรียนรู้ไป ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์เป็นเรื่องของ
ทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนเป็นประจำ จึงจะประสบความสำเร็จ

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มี
ความสอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles (1978 อ้างจาก อรทัย ศักดิ์สูง, 2553) เกี่ยวกับการ
เรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งมีสาระสำคัญคือ 1) มโนทัศน์ของผู้เรียน (Learner self- concept) ซึ่งผู้ใหญ่
เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะสูง เป็นตัวของตัวเอง และมีความรับผิดชอบตนเองได้ ผู้ใหญ่จะถูกจูงใจให้เกิด
การเรียนรู้ได้ดี หากสิ่งที่เรียนตรงกับความต้องการและความสนใจ 2) ประสบการณ์ของผู้เรียน
(Role of learner's experience) เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีค่ามากสำหรับผู้
ผู้ใหญ่ และประสบการณ์เดิมจะเป็นแนวทางในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่จะมี
พื้นฐานเปิดกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนได้
ถ้ามีความปรารถนาที่จะเรียนรู้หรือมีความต้องการที่จะเรียนรู้ 3) ความพร้อมของผู้เรียน
(Readiness to learn) ซึ่งผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดี เมื่ออยู่ในสภาพพร้อมที่จะเรียน และผู้ใหญ่มีความ
พร้อมที่จะเรียน เมื่อรู้ว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและมีความจำเป็นต่อบทบาทและ
สถานภาพทางสังคมของตน และ 4) แนวทางการเรียนรู้ (Orientation of learning) ซึ่งการ
เรียนรู้ของผู้ใหญ่จะยึดปัญหาเป็นศูนย์กลาง และมุ่งนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในทันที โดย
การเรียนรู้จะได้ผลดีมาก เมื่อสามารถนำสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ใช้งานได้

2. ปัญหาการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมักมีปัญหาในการเรียนรู้หลายประการ อาทิ เรียนได้ช้ากว่าคนอื่น ไม่มีโอกาสทบทวนสิ่งที่เรียนเมื่อกลับบ้าน และการลืมง่าย ปัญหาเกี่ยวกับสภาพร่างกาย ซึ่งได้แก่ การมองเห็น และการใช้มือ ปัญหาการไม่มีเวลาเรียนและขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ เนื่องจากมีภาระและงานที่ต้องรับผิดชอบ และปัญหาไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง ตลอดจนศูนย์การเรียนรู้มีเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวนจำกัด ซึ่งประเด็นเหล่านี้ คือปัญหาในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในชนบท สำหรับปัญหาเกี่ยวกับสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงไปนั้น ถือว่าเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากวัยสูงอายุเป็นวัยสุดท้ายของพัฒนาการแห่งชีวิต การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักเป็นไปในทางที่เสื่อมลง โดยเฉพาะด้านร่างกาย ที่การเคลื่อนไหวทำได้ช้าลง สมรรถนะการช้าลง จำเรื่องใหม่ได้น้อยลง และคิดช้าลง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกี่ยวกับสภาพร่างกายมิได้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุ หากผู้สูงอายุยังมีสุขภาพที่ดี ก็สามารถเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ได้ เพียงแต่ลักษณะการเรียนรู้จะเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาติของผู้สูงอายุ สำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบทซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ปัญหาเรื่องเวลาว่าง ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญในการเรียนรู้ เนื่องจากผู้สูงอายุยังคงต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ ซึ่งแตกต่างกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองที่หลังจากพ้นวัยเกษียณแล้วจะมีเวลาว่างเพื่อการพักผ่อนมากกว่า ดังนั้น แม้ผู้สูงอายุจะมีความต้องการอยากเรียนรู้ แต่ก็อาจไม่มีโอกาสมากนัก เนื่องจากมีความจำเป็นที่จะต้องทำมาหากินและมีภาระต่างๆ ภายในครอบครัว ส่วนปัญหาอื่นที่สำคัญ คือ สิ่งสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้สูงอายุในชนบทจะมีปัญหาด้านสภาพเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงจะยังไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง แม้บางครอบครัวจะมีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้ แต่ก็ยังเป็นของลูกหลาน ซึ่งผู้สูงอายุจะมีความเกรงใจในการขอใช้ ดังนั้น แม้จะได้เรียนรู้วิธีการใช้คอมพิวเตอร์แล้วก็ตาม แต่ผู้สูงอายุก็ไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะใหม่ๆ ที่ได้เรียนรู้แต่อย่างใด การเรียนรู้ที่แท้จริงจึงไม่เกิดขึ้น

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบทมีหลายปัจจัย อาทิ สภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ซึ่งได้แก่ ความจำ สายตา และการเคลื่อนไหวมือ ทักษะติดต่อเทคโนโลยี และความจำเป็นของเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ การที่ยังต้องทำมาหากินตลอดจนมีภาระและงานที่ต้องทำ การส่งเสริมและ

สนับสนุนของสมาชิกในครอบครัวและเพื่อน ตลอดจนสภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและครูผู้สอนและที่เลี้ยงที่ให้อาหารเป็นต้น สำหรับทัศนคติต่อเทคโนโลยี และความจำเป็นของเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้ เนื่องจาก ในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น ผู้ใหญ่จะคาดหวังว่า สิ่งที่ได้รับจะเกิดประโยชน์ต่อชีวิตจริงและสามารถนำไปใช้ได้ทันที ผู้ใหญ่ต้องการรู้ว่าสิ่งที่กำลังเรียนอยู่นั้น เรียนไปทำไม มีผลต่อพวกเขาอย่างไร ดังนั้น การอธิบายและชี้แจงให้ผู้สูงอายุเข้าใจและเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความมุ่งมั่นและเอาใจจริงเอาใจกับการเรียนรู้อย่างมากขึ้น

ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวกับการสนับสนุนของสมาชิกในครอบครัวและกลุ่มเพื่อนถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ควรตระหนักและให้ความสำคัญเช่นกัน เพราะจะเป็นปัจจัยเสริมแรงในการเรียนให้กับผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพราะหากผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นและการให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะช่วยส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุด้วย โดยเฉพาะลูกหลานซึ่งเป็นผู้ที่เติบโตในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นผู้ที่มีความเข้าใจ มีทักษะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างดี ลูกหลานจึงเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญโดยเฉพาะการมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุเกี่ยวกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ลูกหลานยังจะช่วยเป็นผู้สอนและแนะนำการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ให้กับผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ซึ่งข้อสนับสนุนเกี่ยวกับการให้กำลังใจต่อผู้สูงอายุนั้น ดังมีผลการศึกษาของ Lam and Lee (2005) ที่พบว่า การกระตุ้นและการให้กำลังใจแก่ผู้สูงอายุโดยผู้อื่นมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการใช้อินเทอร์เน็ตและความคาดหวังต่อผลลัพธ์ในการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อครอบครัว

1.1 สมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะลูกหลานควรปรับทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุเกี่ยวกับการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมีความเข้าใจต่อผู้สูงอายุเกี่ยวกับการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2 สมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะลูกหลานควรมีบทบาทสำคัญในการสอนและให้อาหารแนะนำเกี่ยวกับการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุและผู้ใหญ่ในครอบครัว

1.3 สมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะลูกหลานที่มีคอมพิวเตอร์อยู่ที่บ้านควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ฝึกหัดการใช้คอมพิวเตอร์

2. ข้อเสนอแนะต่อศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.1 ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรจัดโครงการฝึกอบรมและกิจกรรมกระตุ้นการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตให้กับกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ใหญ่อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้หลักสูตรการฝึกอบรมจะต้องจัด ให้สอดคล้องกับความต้องการ สภาพร่างกาย และเวลาของกลุ่มบุคคลดังกล่าว และจะต้องทำให้ ผู้เรียนเห็นและเข้าใจถึงประโยชน์และคุณค่าของการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

2.3 ควรจัดสภาพและบรรยากาศของศูนย์การเรียนรู้ โดยเฉพาะห้องบริการ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ที่เพียงพอและเอื้อต่อ กลุ่มผู้สูงอายุและผู้ใหญ่

3. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานการปกครองระดับท้องถิ่นและวัด

3.1 ควรดำเนินการร่วมกับทุกภาคส่วนในชุมชนในการส่งเสริมให้กลุ่มผู้สูงอายุ และผู้ใหญ่ในชุมชนได้มีโอกาสในการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึงและอย่าง ต่อเนื่อง

3.2 ควรให้การสนับสนุนงบประมาณต่อศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดโครงการ ฝึกอบรมและกิจกรรมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อการ จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง และระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ ต่อศูนย์ การเรียนรู้ชุมชน

3.3 วัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสในฐานะผู้นำชุมชนที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ควรมีบทบาทที่สำคัญในการกระตุ้นและให้ข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศต่อผู้สูงอายุ อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาถึงความต้องการของผู้สูงอายุในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และ อินเทอร์เน็ต

2. การศึกษาถึงบทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมผู้สูงอายุในการเรียนรู้การใช้ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต